

Evaluatie

Omgevingsdialoog Renkum

19 januari 2021 – 27 juni 2022

Opdrachtgever: Provincie Gelderland

Opdrachtnemer: Omgevingsdienst Regio Arnhem

Mei 2023

Verantwoording

In juni 2022 is tijdens de omgevingsdialoog Renkum aan de deelnemers gevraagd of ze willen meewerken aan een evaluatie. 15 deelnemers hebben uiteindelijk meegewerkt aan een kwalitatief onderzoek in de vorm van (telefonische) interviews. De gesprekken duurden driekwartier tot anderhalf uur. Er is een verslag gemaakt van de gesprekken met de 15 deelnemers. Dit verslag is opgesteld door Maarten Leseman van Odra namens het projectteam Smurfit Kappa Parenco op 9 november 2022.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Bijeenkomsten in corona-tijd.....	4
3. Kantelpunten in het proces	5
4. Brede vertegenwoordiging	5
5. Verschillen tussen deelnemers	5
6. Doel van de dialoog	5
7. Gezondheidsonderzoek	6
8. Relatie met overheid.....	6
9. Procesbegeleider	6
10. Conclusies	6
11. Geleerde lessen.....	7

1. Inleiding

In 2016 is papierlijn 2 omgebouwd en aangepast voor de productie van verpakkingspapier voor diverse soorten verpakkingen, terwijl voorheen publicatiepapier werd geproduceerd op deze lijn, zoals nog steeds gebeurt op papierlijn 1. Sinds de ombouw van papierlijn 2 zijn er jaarlijks veel geurklachten gemeld, ondanks inspanningen van SKP om de geurhinder te beperken. De provincie Gelderland is verantwoordelijk voor de vergunningen en zorgt ervoor dat deze worden nageleefd. SKP heeft afgesproken een nieuwe revisievergunning aan te vragen en stelt momenteel een Milieu Effect Rapportage op die medio mei 2023 ter advisering aan de commissie MER wordt voorgelegd. Omwonenden hebben de mogelijkheid om te reageren op het MER en de commissie MER zal deze reacties meenemen in haar advies aan het bevoegd gezag.

De aanhoudende geurklachten en de daaruit voortkomende maatschappelijke discussie binnen de gemeenschap van Renkum en omgeving over de aanwezigheid van een groot bedrijf grenzend aan het dorp hebben geleid tot een dialoog tussen de gemeente, provincie, SKP en omwonenden in 2021.

Het doel van de omgevingsdialoog in Renkum was om de fysieke leefbaarheid te vergroten door te werken aan een aanvaardbaar (geur)hinder niveau, de relatie tussen SKP, overheden en omwonenden te verbeteren en aandacht te hebben voor de sociale leefbaarheid (de verhoudingen in het dorp).

Van 19 januari 2021 tot 27 juni 2022 zijn er elf bijeenkomsten gehouden, zowel online (vanwege de coronapandemie) als fysiek, waarbij 30 deelnemers (7 professionals en 23 omwonenden uit verschillende delen van Renkum) aanwezig waren onder leiding van een neutrale gespreksleider. Het bedrijf en andere deelnemers hebben mee kunnen sturen op het proces en de inhoud van de bijeenkomsten. De dialoogbijeenkomsten zijn vooral gericht op het delen van kennis en het toelichten van deskundigen van verschillende instanties, waaronder SKP, GGD en RIVM.

Zowel de deelnemers als de opdrachtnemers provincie en gemeente wilden de omgevingsdialoog evalueren en de Odra heeft deze evaluatie uitgevoerd. De resultaten zijn belangrijke input voor provincie en Odra voor de toepassing van dit instrument in toekomstige situaties.

In totaal zijn 15 deelnemers geïnterviewd voor de evaluatie van de omgevingsdialoog: 8 inwoners en 7 medewerkers van ODRA, provincie, GGD en gespreksleider. Aan de geïnterviewden zijn dezelfde 10 vragen voorgelegd, die vooraf aan de deelnemers zijn toegestuurd. De gesprekken duurden driekwartier tot anderhalf uur.

2. Bijeenkomsten in corona-tijd

In de periode van 19 januari 2021 tot 27 juni 2022 zijn deelnemers van een omgevingsdialoog elf keer online en live bij elkaar gekomen. De eerste bijeenkomsten waren online vanwege de coronapandemie. De deelnemers zijn het er unaniem over eens dat de dialoog niet moet worden uitgesteld, ondanks de pandemie. Er is tijd besteed aan het bespreken van de voorwaarden voor deelname, waarbij een balans is gezocht tussen openheid en vertrouwelijkheid. Er is veel tijd besteed aan informatieoverdracht, waarbij technische kennis centraal stond, maar er was te weinig aandacht voor het oplossen van problemen en perspectief van

omwonenden. De sfeer en discipline werden beïnvloed door de coronapandemie en deelnemers vonden live bijeenkomsten beter dan online.

3. Kantelpunten in het proces

Tijdens een onlinebijeenkomst wordt per ongeluk door SKP informatie gedeeld die niet bedoeld was voor de deelnemers aan de omgevingsdialoog en het vertrouwen van de deelnemers in het bedrijf ernstig schaadt. SKP heeft hiervoor excuses aangeboden, echter het incident blijft een rol spelen in de gesprekken nadien. Een tweede kantelpunt in de omgevingsdialoog is de presentatie van SKP van de toekomstplannen, waarbij het bedrijf de aan te vragen revisievergunning gebruikt om de uitbreiding van de productie te legitimeren. Sommige geïnterviewden hebben aangegeven dat het bedrijf niet erg flexibel is en zich wel eens hooghartig gedraagt. Ze hebben ook het gevoel dat de lokale vertegenwoordigers van een multinationale onderneming weinig invloed hebben.

4. Brede vertegenwoordiging

De initiatiefnemers wilden een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van de Renkumer gemeenschap betrekken, maar hebben moeite gehad om deelnemers te vinden. Omwonenden hebben verschillende posities, variërend van fatalisme tot realisme, waarin sommigen geen overlast ervaren en anderen zich vertegenwoordigd voelen door de mensen die wel aan de dialoog deelnemen. Een aantal deelnemers heeft aangegeven dat de dialoog niet representatief was en sommigen schrijven dit toe aan de betrokkenheid van SKP als mede-initiatiefnemer.

5. Verschillen tussen deelnemers

De deelnemers aan de dialoogbijeenkomsten over geuroverlast in een gemeente zijn zeer divers, variërend van goed geïnformeerde vertegenwoordigers van belangengroepering "Belangen Omgeving Parenco" (BOP) tot mensen die weinig weten over de dossiers. Sommigen zijn gericht op het oplossen van hun eigen problemen, terwijl anderen zich inzetten voor de lokale natuur of sociale leefbaarheid. De geïnterviewden merken op dat er tijdens de bijeenkomsten een sfeer van wantrouwen heerst, en dat SKP-vertegenwoordigers soms terughoudend zijn in het delen van informatie vanwege mogelijke juridische consequenties. Een aantal deelnemers vindt dat de dialoog voor een breder publiek opengesteld had moeten worden, en er had een openbaar debat over de thematiek overlast en hinder moeten komen. Hoewel sommige deelnemers de persoonlijke gesprekken met de pr-man van SKP waarderen, vinden anderen dat de echte beslissingen niet aan de dialoogtafel worden genomen

6. Doel van de dialoog

De omgevingsdialoog had als doel de leefbaarheid te vergroten door te werken aan een acceptabel (geur) hinderniveau en de relatie tussen SKP, overheden en omwonenden te verbeteren. Deelnemers hebben een duidelijker beeld gekregen van de onderwerpen die werden besproken, maar het doel is niet bereikt volgens sommige omwonenden. Er was wel interactie en de relaties zijn verbeterd, maar het verminderen van geurhinder is volgens een aantal omwonenden niet veel terechtgekomen. De informatie van de experts was sterk gestuurd vanuit de initiatiefnemers, waardoor er weinig tijd was voor dialoog. Veel geïnterviewden zijn kritisch over de omgevingsdialoog en vinden dat er meer inzet moet worden gepleegd om te verkennen wat de acceptatie van de buurt is.

7. Gezondheidsonderzoek

Uit gezondheidsonderzoek blijkt dat 18% van de omwonenden van de papierfabriek in Renkum 'ernstige geurhinder' ervaart, wat gezondheidskundig onwenselijk is. De expertgroep van het RIVM heeft na beoordeling geconcludeerd dat de uitstoot van de papierfabriek geen kanker of aangeboren afwijkingen veroorzaakt. Nader onderzoek hiernaar heeft geen toegevoegde waarde. Dit zorgt echter voor ontevredenheid bij de geïnterviewden. De dialoog heeft wel extra waarde gekregen door de deelname van een huisarts en GGD aan enkele bijeenkomsten. Het bedrijf zal in de milieueffectrapportage (MER) moeten laten zien wat het gaat doen aan de ernstige geurhinder.

8. Relatie met overheid

Uit de interviews met omwonenden komt naar voren dat de relatie tussen overheden en omwonenden is verbeterd en er meer vertrouwen is, vooral dankzij de inbreng van deskundigen. Ook tussen de deelnemers is het vertrouwen over het algemeen positief en de stress op straat is verminderd. Medewerkers van provincie, gemeente en ODRA moeten volgens een aantal geïnterviewde bewoners meer hun mening geven. Sommigen hadden verwacht dat de overheden meer voor hen zouden opkomen. De neutrale opstelling van ambtenaren wordt niet altijd begrepen.

9. Procesbegeleider

Een procesleider is ingehuurd om te helpen bij het oplossen van conflicten in een omgevingsdialoog. Hij werkt volgens de principes van mediation en heeft geprobeerd om de partijen te helpen een oplossing voor de geurhinderproblematiek te vinden. Sommige geïnterviewden vinden dat hij zijn werk goed heeft gedaan, terwijl anderen vinden dat hij strenger had moeten zijn. Het bedrijf SKP wordt beschuldigd van het opzoeken van de grenzen en heeft de dialoog uiteindelijk eenzijdig opgezegd. Hoewel de deelnemers beter geïnformeerd zijn, is de overlast niet verminderd.

10. Conclusies

De omgevingsdialoog werd gebruikt als bestuurlijk instrument door de gemeente en provincie om klachten over (geur)hinder aan te pakken. Het doel was om de leefbaarheid te vergroten en de relatie tussen het bedrijf, de overheden en omwonenden te verbeteren. Hoewel de onderlinge relaties wel enigszins zijn verbeterd, is er volgens omwonenden niets veranderd aan de (geur)hinder. Veel deelnemers hadden verwacht creatief mee te kunnen denken over oplossingen, maar dit is niet gebeurd. Besluiten over maatregelen worden niet aan de dialoogtafel genomen en omwonenden vinden dat er meer sturing moet zijn. Deskundige medewerkers hebben veel kennis en inzichten gedeeld, maar de wet- en regelgeving kwam centraal te staan en het onderliggende conflict is niet opgelost. Gezondheid, ecologie, emoties, waarden en gebrek aan vertrouwen moeten ook besproken worden. Het geuronderzoek van de GGD en de uitkomsten van de gezondheidsmonitor van het RIVM hebben laten zien dat 18% van de omwonenden ernstige geurhinder ervaart, wat gezondheidskundig onwenselijk is. De dialoog is blijven steken op het informeren van omwonenden en heeft niet geleid tot inspraak, consultatie of coproductie. Omwonenden hebben twee kantelmomenten benoemd die het vertrouwen in het proces en het bedrijf hebben geschaad. Omwonenden geven aan dat de omgevingsdialoog geen goed instrument is geweest om te weten wat de overlast veroorzaakt bij mensen en hoe ze het echt

ervaren. Sommigen geven de voorkeur aan een open discussieavond voor iedereen, zoals een dorpscafé.

Provincie en gemeente hadden als doel het verbeteren van de leefbaarheid. Dat is helaas niet tot zijn recht gekomen in de dialoog. De dialoog heeft vooral uitwisseling en verdieping van informatie opgeleverd en meer duidelijkheid over het aspect gezondheid.

11. Geleerde lessen

De omwonenden ervaren dat hun stem niet gehoord wordt en blijven wantrouwend en twijfelachtig. De dialoog heeft geen dwingende kracht en vertrouwt op de goede wil van het bedrijf. De gemeente en de provincie vragen zich af of deze vorm van dialoog geschikt is voor (multinationale) bedrijven. Bovendien moeten de rollen van de dialoog-eigenaren, de gemeente en de provincie, zorgvuldig worden bekeken met betrekking tot het nemen van verantwoordelijkheid voor de invulling van de dialoog en het kritisch beoordelen van de betrokkenheid van het bedrijf. De dialoog moet gelijkwaardig en wederzijds zijn, en de overheden moeten een strategie bedenken om hieraan te voldoen. De omgevingsdienst en provincie gaan deze strategie samen met ervaringen uit andere omgevingsdialogen uitwerken. Een mogelijke aanpak zou kunnen zijn om op basis van een stakeholdersanalyse een specifiek soort omgevingsdialoog te organiseren.